

In the Supreme Court of South Africa
In die Hooggeregshof van Suid-Afrika

(Appèl Provincial Division)
Provinsiale Afdeling)

Appeal in Civil Case
Appèl in Siviele Saak

ADRIAAN JOHANNES LODEWYK BESTER Appellant,

versus

COMMERCIAL UNION VERSEKERINGSMAATSKAPPY VAN S.A.BPK Respondent

Appellant's Attorney Symington & de Kok Respondent's Attorney *inletting van d*
Prokureur vir Appellant Prokureur vir Respondent *ne wdigate*

Appellant's Advocate H.J.O. van Huden Respondent's Advocate S.C. *H.P. Viljoen*
Advokaat vir Appellant Advokaat vir Respondent

Set down for hearing on 9-11-72
Op die rol geplaas vir verhoor op

1.4.5.8.9
Coram: Ogilvie Thompson H.B., Botha, Holmes
Jansen et Trollip A.B.B.

(D.K.P.A.) 9.45 v.m. 11.00 v.m.
11.15 v.m. 12.00 v.m.
E.A.V.

Botha A.B.: Die appèl slaag met koste. Die bevel van die hof a quo word tot niet gemaak. Die saak word na die verhoorhof terugverwys vir die bepaling en toekenning aan die appellant van die volle skade of verlies wat hy en Deon gelyk het, met inbegrip van die reeds toegekende bedrag van R230, synde die koste van die begrafnis van Werner, en vir die uitreiking van 'n toepaslike kostebevel.

GRIFFIER.
20.11.1972

Writ issued
Lasbrief uitgereik

Date and initials
Datum en paraaf

Bills Taxed--Kosterekenings Getakseer

Date Datum	Amount Bedrag	Initials Paraaf

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA.

(APPELAFDELING)

In die saak tussen:

ADRIAAN JOHANNES LODEWYK BESTER Appellant

en

COMMERCIAL UNION VERSEKERINGSMAATSKAPPY
VAN SUID-AFRIKA BEPERK Respondent

Coram: Ogilvie Thompson, HR., Botha, Holmes, Jansen et
Trollip, ARR.

Verhoor: 9 November 1972. Gelewer: 20 November 1972.

U I T S P R A A K.

BOTHA, AR.:

Onderwyl die twee minderjarige kinders van
die appellant, nl. Deon (11 jaar) en Werner (6 jaar), op
3 Januarie 1969 oor Stellaweg, Bellair, Durban, van oos-

na.../2

na wes gehardloop het, het n sekere motorvoertuig, wat deur S.H. Kruger van suid na noord bestuur was, en deur die respondent, as geregistreeerde versekeraar ingevolge Wet 29 van 1942, verassureer was, met Werner in botsing gekom. As gevolg van beserings wat hy in die botsing opgedoen het, is Werner dieselfde dag oorlede. Toe die botsing plaasgevind het, was Deon, wat ongeveer twee treë voor Werner was, pas die straat oor, en die voertuig het nie met hom in aanraking gekom nie. Die botsing met Werner moes, egter, volgens die getuienis, ongeveer n tree agter Deon plaasgevind het, en omdat hy - aldus die bevinding van die hof a quo - deur die wyse waarop Kruger sy voertuig bestuur het, in gevaar gestel was, en omdat hy die noodlottige botsing met Werner vlak agter hom moes aanskou, het Deon ernstige skok opgedoen wat hom psigies aangetas en tot n angsteurose aanleiding gegee het wat geneeskundige behandeling vereis het.

Na aanleiding van hierdie gebeure het appellant in die Durban en Kus Plaaslike Afdeling van die

respondent gevorder -

(a) in sy persoonlike hoedanigheid -

(i) die koste van Werner se begrafnis;

(ii) R1167-25 geneeskundige onkoste en toekomstige geneeskundige onkoste vir die behandeling van Deon, en reiskoste en toekomstige reiskoste i.v.m. sodanige behandeling;

(b) in sy hoedanigheid as voog van Deon, R2500 skadevergoeding vir skok en ongeskiktheid.

Die hof a quo het bevind dat Kruger nalatig was, en dat die respondent derhalwe ingevolge artikel 11 (1) van Wet 29 van 1942 aanspreeklik was vir die skadeloosstelling van die appellant ten opsigte van die koste wat hy i.v.m. Werner se begrafnis aangegaan het. Die vorderings ten opsigte van Deon is egter afgewys, en appellant is beveel om respondent se gedingkoste te betaal min die koste verhaalbaar in n landdroshof vir n verhoor wat een dag geduur het en waarin uitspraak ten gunste van appellant vir R239 gegee is.

Teen die afwysing van die vorderings ten

opsigte van Deon en die kostebevel is appellant nou in hoër beroep by hierdie Hof.

In die hof a quo het Regter Henning tot die gevolgtrekking gekom dat skadevergoeding ten opsigte van senuskok of psigologiese steuring, wat uit n onregmatige daad ontstaan, nie volgens die Suid-Afrikaanse reg verhaalbaar is nie waar die skok of psigologiese steuring nie as gevolg van n fisiese besering ontstaan nie, of waar dit nie n belemmering van fisiese organisme, d.w.s. fisiese ongeskiktheid of benadeling van liggaamlike gesondheid, tot gevolg het nie. Op grond hiervan is die vorderings ten opsigte van Deon afgewys -

"want sy ongesteldheid is bloot psigologies en staan nie in verband met enige beskadiging van sy fisiese organisme nie. Dit is die resultaat hoewel sy toestand gedeeltelik die gevolg is van skok weens bedreiging van sy eie veiligheid en gedeeltelik van die lotgeval van sy broertjie".

Voorts het die geleerde Regter bevind dat

die.../5

die senuskok of psigiatriese besering wat Deon opgedoen het, geen "liggaamlike besering" binne die bedoeling van artikel 11 (1) (a) van Wet 29 van 1942 was wat deur die bestuur van die verassureerde voertuig veroorsaak is of daaruit voortgevloei het nie, en dat die respondent dus nie ingevolge artikel 11 (1) verplig was om Deon of sy vader skadeloos te stel weens die verlies of skade wat hulle as gevolg van Deon se ongeskiktheid gely het nie.

Appellant het getuig dat Deon as gevolg van die ongeluk op 3 Januarie 1969 n drastiese persoonlikheidsverandering ondergaan het. Voor die ongeluk was hy n lewenslustige kind en sy verhouding met ander kinders was normaal. Op skool het hy besonder goed presteer. Na die voorval het hy afsydig en aggressief geword. Sy skoolwerk het baie agteruitgegaan. Hy kry sedertdien nagmerries en skree in sy slaap.

Vanaf 5 Oktober 1970 word Deon behandel deur dr. Oberholzer, n algemene praktisyn wat hom meesal op

psigiatrie toelê waarin hy behoorlik gekwalifiseer is.

Dr. Oberholzer het Deon fisies ondersoek maar kon niks fisies verkeerd vind nie. Psigiatries was Deon baie gespanne, hy was baie bewerig en het baie gehuil.

Dr. Oberholzer het n angsneurose gediagnoseer, wat na sy oordeel voortgespruit het uit n "psigiatriese besering" of "senuskok" wat Deon tydens die ongeluk op 3 Januarie opgedoen het, as gevolg van sowel die feit dat Deon self aan gevaar blootgestel was en vir sy eie veiligheid gevrees het, as van die feit dat hy die noodlottige botsing met Werner vlak agter hom moes aanskou, en die vrees en skuldgevoel wat daaruit ontstaan het. Dr. Oberholzer kon nie die mate waarin hierdie faktore onderskeidelik tot die senuskok van Deon bygedra het, bepaal nie, ofskoon hy van oordeel was dat die tweede faktor die belangriker faktor was, maar dat die een faktor die uitwerking van die ander vererger het. Deon was bewus van die noue ontkoming wat hy gehad het.

In sy verhaal van die gebeure aan dr. Oberholzer het hy na

die ongeluk van 3 Januarie 1969 verwys as die ongeluk waarin hy en Werner betrokke was.

Dr. Oberholzer het Deon psigoterapeuties behandel en hom na die Kinderleidingkliniek op Pretoria vir toetse verwys. Volgens dr. Oberholzer sal Deon nog verder psigoterapeutiese behandeling tot minstens sy puberteitsjare nodig hê.

Appellant se aksie is n aksie ex delicto om genoegdoening en skadevergoeding weens skok, pyn, leed en ongeskiktheid. Genoegdoening weens aantasting van liggaamlike integriteit word gevorder met die besondere aksie wat in die Romeins-Hollandse reg, onder invloed van die Germaanse gebruiksreg, ontwikkel het. (Voet 9.2.11; Grotius 3.34.2; Union Govt. vs Warnecke, 1911 A.D. 657 op bl. 665/6; Hoffa, N.O. vs S.A. Mutual Fire and General Insurance Co., 1965 (2) S.A. 944 (K) op bl. 950 e.v., en Government of the R.S.A. vs. Ngubane, 1972 (2) S.A. (A.D) 601, op bl. 606). Wat die vordering om vergoeding van

vermoënskade betref, word met die actio legis aquiliae geageer.

Die beweerde skuldige onregmatige daad,
in casu die nalatigheid van die bestuurder van die verassureerde motor, is nie in hierdie Hof in geskil geplaas nie.

Die veroorsaking deur die onregmatige handeling van die beweerde persoonlikheidsnadeel van Deon word ook nie betwis nie. Wat betwis word is slegs die aanspreeklikheid van die respondent vir die gevorderde skadevergoeding en genoegdoening op grond daarvan dat die veroorsaakte nadele bloot uit die senuskok of psigiatriese besering, wat Deon in die voorval opgedoen het, sou ontstaan het, en nie uit 'n gewone fisiese besering nie, of omdat die senuskok of psigiatriese besering nie op 'n gewone fisiese besering uitgeloop het nie.

Die betoog veronderstel dat 'n psigiatriese besering geen fisiese besering is nie, en beteken dat, ofskoon genoegdoening weens senuskok of psigiatriese besering wat tot, byvoorbeeld, 'n ~~nodlottige~~ hartaanval aanleiding gee, verhaalbaar is, dit nie verhaalbaar is waar die senuskok

of psigiatriese besering op, byvoorbeeld, kranksinnigheid uitloop nie. Voorts kom die betoog daarop neer dat n onregmatige dader nie aanspreeklik is vir skadevergoeding of genoegdoening waar die op skuldige wyse veroorsaakte skade of persoonlikheidsnadeel binne n bepaalde kategorie tuisgebring kan word nie. So n betoog is uit die aard van die saak vreemd aan die beginsels van ons reg, en ietwat gekunsteld in die lig van die feit dat volgens die Romeins-Hollandse reg aquilliese aanspreeklikheid sodanig uitgebrei is dat vergoeding met die actio in factum verhaal kan word van enige skade wat op onregmatige en skuldige wyse veroorsaak is. (Matthews and Others vs Young, 1922 A.D. 492 op bl. 504).

In Cape Town Municipality vs. Paine, 1923 A.D. 207 het Hoofregter Innes aanspreeklikheid weens nalatigheid soos volg op bl. 216 toegelig -

"It has repeatedly been laid down in this Court that accountability for unintentioned injury depends upon culpa - the failure to

observe.../10

observe that degree of care which a reasonable man would have observed. I use the term reasonable man to denote the diligens paterfamilias of Roman law - the average prudent person. Every man has a right not to be injured in his person or property by the negligence of another - and that involves a duty on each to exercise due and reasonable care. The question whether, in any given situation a reasonable man would have foreseen the likelihood of harm and governed his conduct accordingly, is one to be decided in each case upon a consideration of all the circumstances...".

Dat redelike voorsienbaarheid die toets is vir aanspreeklikheid weens nalatigheid blyk ook uit talle ander sake soos Ocean Accident and Guarantee Corp. Ltd., vs Koch, 1963 (4) S.A. 147 (A.D.) op bl. 152; Herschel vs. Mrupe, 1954 (3) S.A. 464 (A.D.) op bl. 474, 475; Van den Bergh vs Parity Insurance Co., and Another, 1966 (2) S.A. 621 (W) op bl. 624; Kruger vs van der Merwe & Another, 1966 (2) S.A. 266 (A.D.) op bl. 272; Botes vs. Van Deventer 1966 (3) S.A. 182 (A.D.) op bl. 191, en 1949 (66) S.A.L.J. op bl. 172 e.v. Vir gevolg wat nie redelik voorsienbaar is nie, is

die onregmatige dader nie aanspreeklik nie, en die leer van voorsienbaarheid m.b.t. veroorsaakte skade vereis nie dat die presiese aard en omvang van die skade voorsien moes gewees het nie. Dit is voldoende indien die onregmatige dader die algemene aard van die skade of nadeel, wat sy handeling tot gevolg kon hê, redelikerwys moes voorsien het. (Kruger vs. Van der Merwe & Another (supra) op bl. 272, en S. vs. Bernardus, 1965 (3) S.A. 287 (A.D.) op bl. 302, 307).

Die toekenning van skadevergoeding en genoegdoening ten opsigte van skok, pyn en leed, ontsiering, ongeskiktheid, verlies van lewensgenietinge en verkorte lewensduur, ten minste waar dit met 'n suiwer fisiese besering gepaard gaan, is 'n alledaagse verskynsel in ons howe. (Kyk Government of the R.S.A. vs. Ngubane, (supra) op bl. 605, 606). Dit word blykbaar ook algemeen aanvaar dat waar iemand 'n suiwer fisiese besering opdoen en ook sensuskok met gevolglike leed, genoegdoening weens die sensuskok verhaalbaar is al bestaan daar tussen die fisiese besering en

die senuskok geen verband nie. (Kyk Creydt-Ridgeway vs. Hoppert, 1930 T.P.D. 664 op bl. 666). Om n benadeelde dus skadevergoeding of genoegdoening te ontsê bloot op grond van die feit dat die senuskok en gevolglike leed nie met n suiwer fisiese besering gepaard gaan nie, kan nouliks op logiese gronde verdedig word.

Die eerste gewysde waarop die hof a quo vir sy gevolgtrekking steun, is dié van Waring and Gillow, Ltd., vs. Sherborne, 1904 T.S. 340. In daardie saak het die aanlegster, onder meer, skadevergoeding gevorder weens skok as gevolg van n berig ~~dat~~ van die nalatige doodslag van haar eggenoot. In verband met hierdie vordering sê Hoofregter Innes op bl. 348 -

- "There is no authority for holding that the Roman-Dutch law allowed damages to be awarded for mental suffering unaccompanied by physical injury or illness in an action founded on negligence. It would be different, under certain circumstances, in an actio injuriarum based upon a wilful attack upon or violation of the feelings of another. In such a case it might be possible to award compensation for the outrage to the feelings

or the insult to the honour; but no solatium could be given for mere mental suffering caused by negligence.

The question whether physical suffering or injury, resulting from mental shock, can form the basis of damages in an action framed like the present, is not equally simple The nervous shock, which is here claimed to have been the cause of the physical suffering, was not due to the imminence of danger to the plaintiff herself. It was not even caused by the sight of the accident; it was the result of the communication of the intelligence to her some time after the accident had happened. Neither under the English law nor under our own could the effects of a shock so produced give ground for an action; the damages would be altogether too remote.....".

Dit is duidelik dat die aanlegster se vordering verwerp is op grond van die verwyderdheid of onvoorsienbaarheid van die skade, en nie op grond daarvan dat die sensuskok en gevolglike leed nie met 'n suiwer fisiese besering gepaard gegaan het nie. Die eerste gedeelte van die aangehaalde passasie gaan oor genoegdoening weens

blote geestessmart of gekwete gevoelens wat nie met fisiese leed gepaard gaan nie, en nie oor genoegdoening weens fisiese leed wat op sensuskok volg nie. (Vgl. Union Govt. vs. Warneke, (supra) op bl. 666).

In Halman vs Malmesbury Divisional Council, 1916 C.P.D. 216, waarop die geleerde Regter a quo ook steun, het die verweerder met plofstowwe naby n openbare pad skietwerk gedoen. Uit vrees vir sy eie veiligheid het die eiser, n geneesheer en reisiger op die pad, se brein- en sensustelsel ernstige skok opgedoen as gevolg waarvan hy sedert die gebeure veel pyn verduur het, en mediese behandeling moes ontvang. Sy vermoë en aansien as geneesheer is ernstig benadeel en sy praktyk het vir hom grootliks verlore geraak.

Skadevergoeding is deur die jurie aan die eiser toegeken. In sy opsomming aan die jurie het Regter Kotzé, onder meer, op bl. 220 verklaar -

"According to the Roman-Dutch law the plaintiff

is.../15

is entitled, as I have already told you, to recover damages for nervous shock, the result of fright inspiring apprehension of personal injury to himself, caused by the defendant's negligence, where the nervous shock has directly impaired and injured his bodily health and strength; in other words, where it has affected his physical organism."

Twee van die vier vrae wat die geleerde Regter vir beantwoording deur die jurie aan hulle gestel het, was -

"(2) Did this negligence directly and reasonably cause a fright to the plaintiff and resulting nervous shock?

(3) Has the plaintiff thereby been injured in his physical health and bodily activity?"

Dit is nie duidelik wat die geleerde Regter met "bodily health and strength", "physical organism" of "physical health and bodily activity" bedoel het nie.

Dit is allermens duidelik dat hy slegs na 'n gewone suiwer fisiese toestand verwys het. Volgens die verslag van die saak het die eiser se toestand nie as gevolg van 'n suiwer

fisiëse besering ontstaan nie, en in die uiteensetting van eiser se eis (op bl. 217) word nie beweer dat die senuskok wat hy opgedoen het op 'n suiwer fisiëse besering uitgeloop het nie. Dit is dus heel waarskynlik dat die geleerde Regter na die eiser se psigiese toestand, wat bloot as gevolg van vrees en senuskok ontstaan het, en nie met 'n fisiëse besering gepaard gegaan het nie, verwys het. In daardie lig gesien, is die geleerde Regter se opsomming aan die jurie geen gesag vir die stelling dat genoegdoening weens senuskok of psigiatriese besering nie verhaalbaar is nie tensy dit met 'n fisiëse besering gepaard gaan nie, en is daardie saak, op beginsel, moeilik te onderskei van die onderhawige saak.

Deon se liggaamlike welsyn of gesondheid is deur die senuskok of psigiatriese besering wat hy opgedoen het, net soseer benadeel as wat Hauman se liggaamlike gesondheid benadeel was deur die senuskok wat hy opgedoen het. Dit kan nie beweer word dat Deon se liggaamlike gesondheid nie as gevolg van die voorval op 3 Januarie 1969 benadeel is nie. Iemand wat aan 'n angstneurose ly, wat

geen rustige nagrus kan geniet nie, wie se skoolwerk merkbaar agteruitgaan, en wie se verhouding met andere versteur is, geniet geen normale fisiese gesondheid nie. Die senu- en breinstelsel is, in iedere geval, net so n deel van die fisiese liggaam as wat n arm of been is, en n besering aan die senu- of breinstelsel is net so n besering van die fisiese organisme as wat n beseerde arm of been is.

Ook in die moderne Engelse regspraak word die eertydse onderskeid tussen geestesskok en liggaamlike besering verwerp. In Bourhill vs. Young, [1942] 2 All E.R. 396 verklaar Lord MacMillan in hierdie verband op bl. 402 -

"The distinction between mental shock and bodily injury was never a scientific one, for mental shock is presumably in all cases the result of, or at least accompanied by, some physical disturbance in the sufferer's system, and a mental shock may have consequences more serious than those resulting from physical impact".

In Owens vs. Liverpool Corporation [1938]

4 All E.R. 727 stel Lord MacKinnon dit soos volg op bl. 730 -

"The principle must be accepted that mental or nervous shock, if in fact caused by the defendant's negligent act, is just as really damage to the sufferer as is a broken limb - less obvious to the layman, but nowadays equally ascertainable by the physician".

Skadevergoeding is dan ook in die moderne Engelse reg verhaalbaar weens sensuskok en psigiatriese besering. (Hinz vs. Berry, [1970] 1 All E.R. 1074; Behrens vs Bertram Mills Circus Ltd., [1957] 1 All E.R. 585 en Bourhill vs. Young (supra)). In laasgenoemde saak laat Lord MacMillan hom op bl. 402 soos volg uit -

"The crude view that the law should take cognisance only of physical injury resulting from actual impact has been discarded, and it is now well recognised that an action will lie for injury done by shock sustained through the medium of the eye or the ear without direct contact."

Dit is tereg nie in hierdie Hof betoog dat die feit dat die verassureerde voertuig nie met Deon in aanraking gekom het nie, enigsins in die weg van sy vordering

om genoegdoening staan nie. (Kyk Creydt-Ridgeway vs. Hoppert, (supra) op bl. 665).

Om bostaande redes kom ek dus tot die gevolgtrekking dat daar in ons reg geen rede bestaan waarom iemand, wat as gevolg van die nalatige handeling van n ander, senuskok of psigiatriese besering met gevolglike ongesteldheid opgedoen het, nie op genoegdoening geregtig is nie, mits die moontlike gevolge van die nalatige handeling voorsien sou gewees het deur die redelike persoon wat hom in die plek van die onregpleger sou bevind het. Ek verwys hier nie na niksbeduidende emosionele skok van kortstondige duur wat op die welsyn van die persoon geen wesenlike uitwerking het nie, en ten opsigte waarvan genoegdoening gewoonlik nie verhaalbaar sou wees nie.

Namens respondent is egter betoog dat die vorderings ten opsigte van Deon in iedere geval nie kon slaag nie vanweë die feit dat Deon se senuskok of psigiatriese besering en gevolglike angsneurose die gevolg is

hoofsaaklik van die vrees en skuldgevoel wat voortgespruit het uit die aanskouing van die noodlottige botsing met sy jonger broertjie, Werner, en slegs tot 'n mindere mate van die bedreiging van sy eie veiligheid en vrees vir persoonlike leed. Dit is aangevoer dat, ofskoon skadevergoeding in die Engelse reg in sekere omstandighede en onderhewig aan sekere beperkings verhaalbaar is weens senuskok wat veroorsaak word deur die aanskouing van die nalatige besering of doodslag van 'n naasbestaande (kyk bv. Hinz vs. Berry, (supra)) die Suid-Afrikaanse hofe vorderings om genoegdoening weens senuskok aldus veroorsaak nog konsekwent verwerp het. Vir laasgenoemde stelling is verwys na Waring and Gillow Ltd., vs. Sherborne (supra) op bl. 349; Sueltz vs Boltzler, 1914 E.D.L. 176, en Mulder vs. South British Insurance Co., Ltd., 1957 (2) S.A. 444 (W).

Soos reeds daarop gewys, is die aanlegster se vordering in eersgenoemde saak op grond van die verwyderdheid of onvoorsienbaarheid van die skade in die omstandighede van

1. The first part of the report is devoted to a general survey of the situation in the field of international law. It is a very important part of the report, as it gives a clear and concise picture of the current state of international law. The author has done a very good job of summarizing the various aspects of international law, and the reader will find it very useful.

2. The second part of the report is devoted to a detailed study of the various aspects of international law. It is a very important part of the report, as it gives a clear and concise picture of the current state of international law. The author has done a very good job of summarizing the various aspects of international law, and the reader will find it very useful.

3. The third part of the report is devoted to a detailed study of the various aspects of international law. It is a very important part of the report, as it gives a clear and concise picture of the current state of international law. The author has done a very good job of summarizing the various aspects of international law, and the reader will find it very useful.

4. The fourth part of the report is devoted to a detailed study of the various aspects of international law. It is a very important part of the report, as it gives a clear and concise picture of the current state of international law. The author has done a very good job of summarizing the various aspects of international law, and the reader will find it very useful.

5. The fifth part of the report is devoted to a detailed study of the various aspects of international law. It is a very important part of the report, as it gives a clear and concise picture of the current state of international law. The author has done a very good job of summarizing the various aspects of international law, and the reader will find it very useful.

6. The sixth part of the report is devoted to a detailed study of the various aspects of international law. It is a very important part of the report, as it gives a clear and concise picture of the current state of international law. The author has done a very good job of summarizing the various aspects of international law, and the reader will find it very useful.

7. The seventh part of the report is devoted to a detailed study of the various aspects of international law. It is a very important part of the report, as it gives a clear and concise picture of the current state of international law. The author has done a very good job of summarizing the various aspects of international law, and the reader will find it very useful.

8. The eighth part of the report is devoted to a detailed study of the various aspects of international law. It is a very important part of the report, as it gives a clear and concise picture of the current state of international law. The author has done a very good job of summarizing the various aspects of international law, and the reader will find it very useful.

9. The ninth part of the report is devoted to a detailed study of the various aspects of international law. It is a very important part of the report, as it gives a clear and concise picture of the current state of international law. The author has done a very good job of summarizing the various aspects of international law, and the reader will find it very useful.

10. The tenth part of the report is devoted to a detailed study of the various aspects of international law. It is a very important part of the report, as it gives a clear and concise picture of the current state of international law. The author has done a very good job of summarizing the various aspects of international law, and the reader will find it very useful.

daardie saak verwerp. (Kyk op bl. 349). Ook in die Bolttler-saak is dit duidelik dat die ratio vir die verwerping van die eiser se vordering om skadevergoeding ten opsigte van sy eggenote se miskraam en ongesteldheid, wat gevolg het op senuskok wat veroorsaak was deurdat sy die nalatige besering van die eiser moes aanskou het, die verwyderdheid, in die omstandighede van die geval, van die veroorsaakte gevolge was (kyk op bl. 180, 181).

In Mulder se saak het Regter de Wet hom soos volg op bl. 449 uitgelaat -

"The conclusion I have come to is that a person suffering from the effects of shock or fright as a result of seeing or hearing an accident caused by the negligent driving or use of a motor vehicle, is not in general entitled to recover damages in the absence of personal apprehension of danger to himself. Where there is no personal apprehension of danger ~~there is not a sufficiently close relationship~~ between the negligence and the fright or shock for a finding to be justified that there was a duty of care in relation to the person suffering

... (1941-1942) ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

... 1941 ...

from the fright or shock. There may be exceptions to this general rule but I am of opinion that the facts in Hambrook vs. Stokes Brothers will not generally be accepted as constituting such an exception, and the facts alleged in the declaration I am now considering clearly do not constitute an exception to the general rule". (Ek onderstreep).

Ofskoon dit wil voorkom asof dié verwerping van eiseres se vordering na n oorsig van Engelse gewysdes oor die boeg van die Engelsregtelike "duty of care" gegooi word, blyk dit tog dat die algemene ratio vir die verwerping die onvoorsienbaarheid, in die omstandighede, van die veroorsaakte leed was. Dit is ook duidelik uit die aangehaalde passasie dat die geleerde Regter nie n algemene reël verkondig dat iemand wat benadeel word deur senuskok wat veroorsaak is deurdat so iemand n ongeluk sien, of daarvan hoor, wat deur die nalatige bestuur van n voertuig veroorsaak is, onder geen omstandighede op vergoeding of genoegdoening vir gevolglike leed geregtig is nie. Die

verhaalbaarheid van vergoeding of genoegdoening moet daarvan afhang of die veroorsaakte leed in die besondere omstandighede van elke saak redelik voorsienbaar was, al dan nie.

Dit mag wees dat waar die leed ontstaan uit senuskok wat veroorsaak word deur n nalatige handeling van die onregpleger wat die benadeelde self met gevaar bedreig het, daar meer geredelik tot die gevolgtrekking gekom sou kon word dat die moontlikheid van die veroorsaakte leed deur die onregpleger voorsien moes gewees het, as in die geval waar die senuskok veroorsaak word deurdat die benadeelde die ingevaarstelling van n ander moes waarneem of daarvan moes verneem. Dit kan egter nie sonder meer aangeneem word dat in die een geval die veroorsaakte leed redelik voorsienbaar sou wees, en in die ander geval nie.

Indien die moontlikheid van die aan Deon en sy vader veroorsaakte leed en skade in die omstandighede van hierdie saak voorsien sou gewees het deur n redelike

bestuurder in die plek van die bestuurder van die verassureerde motorvoertuig, dan is genoegdoening en vergoeding verhaalbaar, al kon die presiese aard en omvang van die leed en skade nie voorsien gewees het nie.

Die hof a quo het bevind dat die nalatige bestuur van die verassureerde voertuig Deon se veiligheid in gevaar gestel het, en dit is uit die getuienis duidelik dat hy n noue ontkoming gehad het en rede gehad het om vir sy eie veiligheid te vrees, en inderdaad gevrees het, wat, volgens dr. Oberholzer, op sigself voldoende was om die senuskok en psigiatriese besering te veroorsaak. Dit is egter ook uit dr. Oberholzer se getuienis duidelik dat die feit dat Deon die noodlottige botsing met Werner vlak by hom - ongeveer n tree agter hom - moes aanskou, die belangriker faktor in die veroorsaking van sy toestand was. Volgens dr. Oberholzer het die een faktor die uitwerking van die ander faktor egter vererger.

Die redelike bestuurder in die plek van die

bestuurder van die verassureerde voertuig sou in die omstandighede die gevaar waarin Deon geplaas kon word, met die moontlikheid van gevolglike persoonlikheidsnadeel, voorsien het, en sou stappe gedoen het om daarteen te waak. Dit was nie nodig dat die presiese aard of omvang van die skade of nadeel voorsien moes gewees het nie. Die feit dat Deon se vrees vir die veiligheid van Werner en sy skuldgevoel by aanskouing van die noodlottige botsing met Werner, meer tot sy toestand bygedra het as die vrees vir die veiligheid, maak die gevolge van die nalatige bestuur van die verassureerde voertuig nie minder voorsienbaar nie.

Ek kom bygevolg tot die gevolgtrekking dat appellant volgens die gemenereg geregtig is op vergoeding en, namens Deon, op genoegdoening, van die skade wat hy gely het en ^{vir} die persoonlikheidskrenking wat Deon opgedoen het.

Ofskoon skadevergoeding of genoegdoening sover bekend nog nie in n derglike geval in ons howe toegeken is nie, met die moontlike uitsondering van Hauman vs. Malmesbury Divisional Council (supra), kan die toekenning

van skadevergoeding en genoegdoening in hierdie geval nie as n uitbreiding van die actio legis aquiliae, of die besondere aksie, wat in die Romeins-Hollandse reg ontwikkel het vir die verhaal van genoegdoening weens persoonlikheidskrenking, beskou word nie, maar slegs as n toepassing op die feite van hierdie saak van erkende regsbeginnels. Soos reeds daarop gewys, is die toekenning van skadevergoeding weens senuskok niks vreemd in ons regspraak waar die senuskok met n suiwer fisiese besering gepaard gaan nie. Indien die verhaalbaarheid van vergoeding in so n geval afhanklik is van die bestaan van n fisiese besering, is die oorsprong van die beperking onbekend en in iedere geval onverdedigbaar.

Indien iemand ingevolge die gemenerereg geregtig is op vergoeding weens senuskok of psigiatrisie besering, met gevolglike angsneurose, wat nalatiglik veroorsaak is, soos ek meen hy is, sou dit moeilik wees om te betoog dat so iemand, waar die senuskok of psigiatrisie besering

"veroorsaak is of voortvloei uit" die nalatige bestuur van n motorvoertuig, nie ingevolge artikel 11 (1) van Wet 29 van 1942, op skadeloosstelling geregtig is nie, gesien die doel van daardie Wet. In iedere geval, soos ek reeds hierbo probeer aantoon het, is die brein- en senustelsel deel van die menslike liggaam, en is n psigiatriese besering dus inderdaad n "liggaamlike besering" binne die bedoeling van artikel 11 (1) (a) van Wet 29 van 1942. Daar is veel te sê vir die betoog namens die appellant dat die uitdrukking "liggaamlike besering" in artikel 11 (1) gebruik word in teenstelling met saakbeskadiging en nie in teenstelling met n psigiese besering nie.

Die respondent is dus ingevolge artikel 11 (1) van Wet 29 van 1942 verplig om Deon en sy vader skadeloos te stel weens die verlies en skade wat hulle gely het. Die appèl moet dus slaag.

Die advokate was dit eens dat, indien die appèl sou slaag, die saak na die hof a quo terugverwys moet

word vir die bepaling van die toepaslike verlies of skade. Namens die respondent is betoog dat die terugverwysing behoort te geskied op die grondslag dat slegs die skade of die verlies wat Deon as gevolg van sy vrees vir eie veiligheid gely het, deur die hof a quo bepaal en toegeken behoort te word. Uit wat ek egter hierbo gesê het, volg dit, meen ek, dat so n opdrag in die omstandighede van hierdie saak nie geregverdig kan word nie. Deon en sy vader is geregtig op skadeloosstelling van die volle verlies en skade wat hulle as gevolg van die voorval gely het.

Die appèl slaag met koste. Die bevel van die hof a quo word tot niet gemaak. Die saak word na die verhoorhof terugverwys vir die bepaling en toekenning aan die appellant van die volle skade of verlies wat hy en

Deon gely het, met inbegrip van die reeds toegekende bedrag van R239, synde die koste van die begrafnis van Werner, en vir die uitreiking van n toepaslike kostebevel.

St. Botha
BOTHIA, AR.

Ogilvie Thompson, HR.	}	Stem saam.
Holmes, AR.		
Jansen, AR.		
Trollip AR.		